

สมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล แนวคิดและการพัฒนา

จัดทำโดย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารี ชีวเกษมสุข
ชื่อเรื่อง	สมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล
ISBN	978-616-423-372-0

สงวนสิทธิ์ตามกฎหมาย

พิมพ์ครั้งที่ 1	กันยายน 2559 จำนวน 1000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 2	มิถุนายน 2560 จำนวน 1000 เล่ม
ผู้จัดจำหน่าย	ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร 02 218 7000-3 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ติดต่อผู้เขียน	ที่ทำงาน สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดปทุมธานี 11120
Email	areecheeva@gmail.com
ราคา	210 บาท

พิมพ์ที่	บริษัท แฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด 36 ซ.อ่อนนุช 66 แยก 19-12- 1 ถ.อ่อนนุช แขวงประเวศ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร 12050
โทร	086 328 2713 โทร/แฟกซ์ 02-721 0125
Email	kermyst@gmail.com

สมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล
: แนวคิดและการพัฒนา

คำนำของประธานกรรมการประจำสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

จากการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างมากมายและรวดเร็วหลายด้านส่งผลให้องค์กรต่างๆ จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ ดังนั้นแต่ละองค์กรจึงจำเป็นต้องอาศัยผู้นำช่วยให้องค์กรปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้มากขึ้น และต้องมีการพัฒนาผู้นำให้มีสมรรถนะสอดคล้องและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น เช่นเดียวกับองค์กรพยาบาลก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อสมรรถนะผู้นำและการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะผู้นำ เพื่อผลักดันและโน้มน้าองค์กรให้สามารถดำเนินกิจการไปได้ตามวิสัยทัศน์และทันต่อการเปลี่ยนแปลงฉับไว รวมทั้งแข่งขันกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยความจำเป็นอย่างยิ่งกล่าว สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการผลิตหนังสือเรื่องสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล: แนวทางและการพัฒนา และสนับสนุนผู้เขียนโดยการจัดดำเนินการตามมาตรฐานการผลิตหนังสือทางวิชาการ โดยให้กรรมการประจำสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์พิจารณาโครงสร้างของเนื้อหา และแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้นำทางการพยาบาลของวิชาชีพการพยาบาลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและสำนวนภาษาทั้งเล่ม และปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนจัดพิมพ์ต่อไป

สำหรับเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้เขียนสาระเนื้อหาที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างกว้างขวาง มีการบูรณาการกับความรู้ที่ได้จากการฝึกฝนอบรม การประชุมวิชาการต่างๆ รวมทั้งประสบการณ์และการทำวิจัยของผู้เขียนเอง ทั้งนี้เนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 2 ประการใหญ่ๆ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล และการพัฒนาสมรรถนะผู้นำ ดังนั้นหนังสือจึงมีคุณค่าและประโยชน์ต่อการเรียนการสอนทั้งด้านการบริหารและการบริการการพยาบาลบนคลินิก รวมทั้งการประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารและการบริการพยาบาลในสถานบริการสาธารณสุขทุกระดับ

รองศาสตราจารย์ ดร. สมใจ พุทธาพิทักษ์ผล
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์

คำนำของผู้เขียนในการพิมพ์ครั้งที่ 3

หนังสือเรื่อง สมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล: แนวคิดและการพัฒนา ซึ่งมีเนื้อหาทั้งแนวคิดและแนวทางการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาลสำหรับยุคปัจจุบันและโลกอนาคต 5 เรื่อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล สมรรถนะสำคัญของการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล วิธีการและเครื่องมือการพัฒนาการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล และรูปแบบการพัฒนาการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล ทั้งนี้ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้จัดพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2559 จำนวน 1,000 เล่ม และพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2560 จำนวน 1,000 เล่มเช่นกัน โดยจัดจำหน่ายที่ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชตลอดมา และได้รับความสนใจจากผู้บริหารการพยาบาล พยาบาลวิชาชีพ นักศึกษาและผู้สนใจทั้งฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาลเป็นอย่างดี แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ (New normal era) จากการระบาดของโควิด-19 ก็ตาม แต่เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ยังมีสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดของสมรรถนะของภาวะผู้นำทางการพยาบาลและสามารถนำไปพัฒนาความเป็นผู้นำทางการพยาบาลได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้เขียนจึงได้จัดพิมพ์เป็นครั้งที่ 3 เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ให้สอดคล้องกับความทันสมัยของเทคโนโลยีดิจิทัลและการเรียนการสอนแบบออนไลน์ควบคู่กับการเรียนแบบเผชิญหน้ามากขึ้นในปัจจุบัน เพื่อให้เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรพยาบาลให้มีสมรรถนะผู้นำอย่างเป็นรูปธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละหน่วยงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและพลิกผันของสังคมโลกต่อไป

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้สนใจหนังสือเล่มนี้ทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ หากมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับด้วยความเต็มใจยิ่งสำหรับความเป็นกัลยาณมิตรที่จะช่วยเสริมสร้างหนังสือเล่มนี้ให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

อารี ชิวเกษมสุข

รองศาสตราจารย์ ดร.อารี ชิวเกษมสุข
ผู้เขียน

คำนำของผู้เขียนในการพิมพ์ครั้งที่ 2

หนังสือเรื่อง สมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล: แนวคิดและการพัฒนา โดยมีเนื้อหาทั้งแนวคิดและแนวทางการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาลสำหรับยุคปัจจุบันและโลกอนาคต 5 เรื่อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล สมรรถนะสำคัญของการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล วิธีการและเครื่องมือการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล และรูปแบบการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล ทั้งนี้ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้จัดพิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 1,000 เล่ม จัดจำหน่ายที่ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชตั้งแต่เดือนกันยายนพ.ศ. 2559 เป็นต้นมา และได้รับความสนใจจากผู้บริหารการพยาบาล พยาบาลวิชาชีพ นักศึกษา และผู้สนใจทั้งฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาลเป็นอย่างดี ดังนั้นผู้เขียนจึงได้จัดพิมพ์เป็นครั้งที่ 2 อีกจำนวน 1,000 เล่ม เพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้าและเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรพยาบาลให้มีสมรรถนะผู้นำอย่างเป็นรูปธรรมในบริบทของแต่ละหน่วยงานต่อไป

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้สนใจหนังสือเล่มนี้ทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ หากมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับด้วยความเต็มใจยิ่งสำหรับความเป็นกัลยาณมิตรที่จะช่วยเสริมสร้างหนังสือเล่มนี้ให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

อารี ชิวเกษมสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารี ชิวเกษมสุข
ผู้เขียน

คำนำของผู้เขียนครั้งที่ 1

โดยทั่วไปเป็นที่ทราบกันอย่างกว้างขวางแล้วว่า ผู้นำมีความสำคัญในการผลักดันให้องค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ได้ และนับวันผู้นำยิ่งมีความจำเป็นสำหรับการดำเนินกิจการต่างๆ ของทุกองค์กร โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างมากและรวดเร็วอย่างก้าวกระโดดทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และด้านต่างๆ จนส่งผลให้ทุกองค์กรต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะผู้นำเพื่อช่วยให้องค์กรปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ เช่นเดียวกับองค์การพยาบาลก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อผู้นำของบุคลากรทางการพยาบาล รวมทั้งการพัฒนาผู้บริหารและพยาบาลให้มีสมรรถนะผู้นำอย่างจริงจังมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการโน้มนำองค์กรให้สามารถดำเนินกิจการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันท่วงทีกับการเปลี่ยนแปลงฉับไวที่กล่าวมา แข่งขันกับผู้อื่นได้ ตลอดจนสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

หนังสือเรื่อง สมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล: แนวคิดและการพัฒนา ได้เสนอเนื้อหาทั้งแนวคิดและแนวทางการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาลสำหรับยุคปัจจุบันและโลกอนาคต 5 เรื่อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล สมรรถนะสำคัญของการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล วิธีการและเครื่องมือการพัฒนาการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล และรูปแบบการพัฒนาการพัฒนาผู้นำทางการพยาบาล

การผลิตหนังสือเล่มนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ได้แก่ ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ และกรรมการประจำสาขา วิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งอนุเคราะห์พิจารณาโครงสร้างเนื้อหาและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้นำทางการพยาบาลของวิชาชีพการพยาบาลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและสำนวนภาษาทั้งเล่ม ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงประธานกรรมการประจำสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ และกรรมการสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์มา ณ โอกาสนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านที่ได้ให้คำแนะนำที่ดี และที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้

ผู้เขียนได้เขียนสาระเนื้อหาที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ อย่างกว้างขวางบูรณาการกับความรู้ที่ได้จากการฝึกฝนอบรมและประชุมวิชาการ ประสบการณ์และการทำวิจัย เพื่อให้ได้หนังสือที่มีคุณภาพและทันสมัย รวมทั้งให้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการพยาบาล พยาบาล นักศึกษา และผู้สนใจทั้งฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาลในด้านแนวคิดและการพัฒนาบุคลากรพยาบาลให้มีสมรรถนะผู้นำอย่างเป็นรูปธรรมและใช้ได้จริงตามบริบทของแต่ละหน่วยงานต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารี ชิวเกษมสุข
ผู้เขียน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	1
1.1 ความหมายและความสำคัญของสมรรถนะผู้นำ ทางการพยาบาล	3
1.2 ประโยชน์ของการใช้แนวคิดของสมรรถนะผู้นำ ทางการพยาบาล	7
1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	10
1.4 องค์ประกอบของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	16
1.5 ประเภทของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	18
1.6 ระดับของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	19
1.7 รูปแบบของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	25
บทที่ 2 สมรรถนะสำคัญของผู้นำสำหรับผู้บริหารการพยาบาล	41
2.1 สมรรถนะหลักของผู้นำทางการพยาบาล	43
2.2 สมรรถนะผู้นำของผู้บริหารการพยาบาลระดับต่างๆ	56
2.3 การเปลี่ยนแปลงที่มีต่อสมรรถนะของผู้นำทางการพยาบาลในอนาคต	63
2.4 สมรรถนะผู้นำทางการพยาบาลในอนาคต	70
2.5 ประเภทของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาลในอนาคต	84
บทที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	107
3.1 ความหมายของการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	108
3.2 ประโยชน์ของการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	109
3.3 สิ่งที่ทำท้าทายการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	111
3.4 หลักการของการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	113
3.5 การออกแบบโปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	115
3.6 ขั้นตอนของการพัฒนาสมรรถนะของผู้นำ ทางการพยาบาล	117
3.7 ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาให้มีสมรรถนะผู้นำดีเด่นทางการพยาบาล	120
บทที่ 4 วิธีการและเครื่องมือพัฒนาสมรรถนะผู้นำ ทางการพยาบาล	64
4.1 การพัฒนากับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมผู้นำทางการพยาบาล	65
4.2 วิธีการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	66

4.3 วิธีการเฉพาะของการพัฒนาสมรรถนะผู้นำ ทางการพยาบาล	70
4.4 เครื่องมือพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	73
บทที่ 5 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	88
5.1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาลด้วยตนเอง	89
5.2 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาลโดยหน่วยงานหรือสถาบัน	93
5.3 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาลโดยองค์การวิชาชีพนานาชาติ	102
5.4 กรณีตัวอย่างการพัฒนาสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล	105

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการแบ่งระดับของสมรรถนะผู้นำระหว่างแนวคิดของเบนเนอริกับแนวคิดของ แม็กซ์เวลล์	24
ตารางที่ 2 การจำแนกทางเลือกตามประโยชน์และ ผลที่ตามมา	49
ตารางที่ 3 สมรรถนะผู้นำของผู้บริหารการพยาบาล ระดับต่างๆ	57
ตารางที่ 4 แบบประเมินสมรรถนะของผู้บริหารขององค์กรผู้บริหารการพยาบาลแห่งสหรัฐอเมริกา	75
ตารางที่ 5 แบบประเมินสมรรถนะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงของสภาการพยาบาลระหว่างประเทศ	76
ตารางที่ 6 ตัวอย่างของแบบประเมินสมรรถนะผู้นำด้านการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารระดับกลาง	78

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำของสถาบันภาวะผู้นำทางการพยาบาลโดโรธี วายล์	12
แผนภาพที่ 2 ตัวอย่างของแผนพัฒนารายบุคคล	81

บทที่ 1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล

- 1.1 ความหมายและความสำคัญของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล
- 1.2 ประโยชน์ของการใช้สมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล
- 1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล
- 1.4 องค์ประกอบของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล
- 1.5 ประเภทของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล
- 1.6 ระดับของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล
- 1.7 รูปแบบของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล

การบริการพยาบาลเป็นการบริการสาธารณสุขประเภทหนึ่งซึ่งเป็นบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้ใช้บริการที่เป็นประชาชนของแต่ละประเทศ ปัจจุบันผู้ใช้บริการต่างมีความต้องการได้รับการพยาบาลที่มีคุณภาพ คุ่มค่า สามารถตรวจสอบได้ และความต้องการเหล่านี้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตามความก้าวหน้าและความทันสมัยของการสื่อสารที่ไร้พรมแดนและการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็วกว่าในอดีตที่ผ่านมาอย่างกว้างขวาง ดังนั้นผู้บริหารการพยาบาลจำเป็นต้องใช้สมรรถนะของผู้นำในการปรับเปลี่ยนการให้บริการพยาบาลเป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้บริการโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม การปรับเปลี่ยนเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายและต้องใช้ต้องอาศัยสมรรถนะของความเป็นผู้นำหลายด้าน ดังนั้นผู้บริหารการพยาบาลควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะผู้นำให้มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล มีทักษะ และมีคุณลักษณะของผู้นำที่พึงประสงค์อย่างเป็นรูปธรรมที่สามารถปฏิบัติได้จริง เพื่อโน้มนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ในที่นี้จะกล่าวถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล องค์ประกอบและประเภทของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล รวมทั้งระดับและรูปแบบของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล ดังจะกล่าวต่อไปนี้ตามลำดับ

ความหมายและความสำคัญของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล

1. ความหมายของสมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล

1.1 ความหมายของสมรรถนะ

คำว่า สมรรถนะ (Competency หรือ Competence) มีการเรียกชื่อที่หลากหลาย เช่น ศักยภาพ สมรรถภาพความสามารถ ซัดความสามารถ เป็นต้น แต่ปัจจุบันคำว่า “สมรรถนะ” เป็นคำที่นิยมใช้มากที่สุด มีผู้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของสมรรถนะไว้หลากหลาย ตัวอย่างเช่น

พจนานุกรมของอ็อกซ์ฟอร์ด (Wehmier, 2003) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถ (Ability) ในการทำอะไรๆ ได้ดี

พจนานุกรมธุรกิจ (Business dictionary, 2015) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง กลุ่มของความสามารถ (Abilities) ความยึดมั่นผูกพัน (Commitment) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ที่ทำให้สามารถทำงานหรือจัดการกับสถานการณ์ใดๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2547) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) บุคคล

ณรงศ์วิทย์ แสนทอง (2547) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ (Attributes) ที่สะท้อนให้เห็นจากพฤติกรรมการทำงานของบุคคล สามารถวัดและสังเกตได้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่มาจากความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอื่นๆ ซึ่งทำให้บุคคลสามารถทำงานได้โดดเด่นกว่าผู้อื่นในองค์กร

สุกัญญา รัชมีธรรมโชติ (2549) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal characteristic or attributes) ที่ทำให้บุคคลทำงานในความรับผิดชอบที่มีได้ดีกว่าผู้อื่น

สรวิชัย เปรมชื่น (2556) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง กลุ่มของความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในตำแหน่งนั้นๆ สามารถเปรียบเทียบกับมาตรฐานและปรับปรุงได้ด้วยการอบรมและพัฒนา

โดยสรุป สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของบุคคลที่ทำให้บุคคลทำสิ่งใดๆ หรือการปฏิบัติงานได้ดี

1.2 ความหมายของผู้นำทางการพยาบาล

สำหรับความหมายของคำว่า “ผู้นำทางการพยาบาล” มีผู้ให้ความหมายไม่มากนัก ตัวอย่างเช่น

ไวท์เฮด ไวส์ และแทปเพน (Whitehead, Weiss and Tappen 2010) ให้ความหมายว่า ผู้นำทางการพยาบาล หมายถึง ผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่นทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพไปสู่เป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน (Shared goal) เช่น ให้การพยาบาลที่ดีเลิศแก่ผู้ป่วย การปฏิบัติงานที่ประหยัดต้นทุน เป็นต้น

โรสโคสกี (Rosekoski 2013) ให้ความหมายของคำว่า ผู้นำทางการพยาบาล หมายถึง ผู้ที่มีบุคลิกภาพ ทักษะการบริหารจัดการ และความสามารถพิเศษหรือพรสวรรค์ที่ทำให้พยาบาลปฏิบัติงานดีกว่าที่เคยทำมาก่อน

มาริสา ไกรฤกษ์ (2558) ให้ความหมายว่า ผู้ที่สามารถโน้มนำให้พยาบาลได้ปฏิบัติงานในขอบเขตของวิชาชีพการพยาบาลสู่เป้าหมายขององค์กรได้สำเร็จ

สรุปได้ว่า ผู้นำทางการพยาบาล ก็คือ ผู้ที่สามารถทำให้พยาบาลปฏิบัติงานร่วมกันจนสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้